

Ilanngussat /Bilag

Workshop – boliger

Hvilken rettighed?	Hvad er problemet?	Hvordan løser vi (noget af) problemet?	Hvornår føler vi, at vi er i mål?	Hvem skal bidrage til, at vi opnår målet?
[Gruppens tema, som allerede fastsat]	[Beskrivelse af det konkrete problemområde, hvor der ønskes fremgang]	[Forslag til initiativer, der kan bidrage til gennemførelse]	[Klare handlinger, produkter eller statistiske benchmarks udpeges som indikator for opfyldelse]	[Offentlige myndigheder, civilsamfundsorganisationer mv.]
Bolig ISI Synshæmmede	Synshæmmedes problemer Hvor meget lys er der i lokalet, hvordan er farvekontrasten sikret? Og indretningen med lysindfald har stor betydning	Indretningen og hvor meget lys der er i lokalet har betydning for individuelle synsforstyrrelser Også i forhold til vinter og sommerperioden	Fortove som er tilgængelige for alle// lyskryds med signaler for blinde. Evt. Individuelle løsninger og hensyn	Aktive foreninger i forhold til bygningsmyndighed. Rettigheder og politikere/ Lands og kommunale. Fremtidig belyningsplanlægning. FN's mål, at vi skal arbejde hen imod det mål.

Workshop – Ineqarneq

Pisinnaatitaaffik sorleq?	una ajornar-torsiutaava?	Ajornartorsiutip (ilaa) qanoq aaqqissavarput?	Qaqugu anguniagaq angusutut misigissaagut?	Anguniakkatta angunissaanut kina tapeeqataassava?
[Eqimattami sammisaq, aalajangerneqareerpoq]	[Ajornartorsiorfimmik siuariartoriusussatut kissaatigineqartumik nassuiaaneq]	[Suliniutinut, naammassinninnissamut tapeeqataasinnaasunut siunnersuutit]	[Iliuutsit, pilersitat imaluunniit kisitsisitigut benchmark-it ersarissut piviusunngortitsinissamut uuttuutitut toqqarneqassapput]	[Pisortani oqartussat, inuiaqatigiinni kattuffiit il.il.]
angerlarsimaffeqarsinnaatitaaneq	Innarluutilinnut angerlarsimaffiit tulluarsagaanngitsut	Sanaartornermi malittarisassat tamat atorineqarsinnaasaannik ilusilersuisoqartarnissaannut piunasaqaatitaqassasut, soorlu innarlutillinnut naleqquttut	Malittarisassat ersarissumik atorineqalerpata	Sanaartortut, kommunit, naalakkersuisut, peqatigiiffiit, sulisitsisut, sanaartornermi nakkutilliisut
	Sulianik ingerlatsineq	Inatsit malinneqarli	Tilioq qaammarsaasariaqarpoq najugarisap naleqqussarneqarnissaannut inatsimmi periarfissat pillugit, saqqummiilluni arlaleriarluni, ataasiaannarani	Innarluutillit, Tilioq
	Ineqarfiit tungaannut aqquit nivanneqartanngillat	Suliffissarsiortut sulisinneqarsinnaapput, pisartagaqarsimagunik stempelertiinnaratik	Nivattussanut piunasaqaatit ersarissut Suliariumannittussarsiuussinermi piunasaqaatinngorlugu, majugaqarfiit tungaannut aqquit nivanneqartassasut	Kommuni, sullissivik aamma nivattussaq.
Kiserliorneq	Saaffissaq ataaseq saaffiginneq siulleq, tikkuussissusaq. Attaveqaatitigut aporfilersorneqanngitsumik. Saaffiginnittoq qanigisaasullu kalaallisut oqaluttut	Internetti atorluarlugu sulisooreersut atorluarlugit	Internettimut tunngasut ajunngillat, sulisut pikkorissarpata inatsisillu tunngaviusussat atorlugit	Suliffeqarfiit, pisortani suliffeqarfiit peqataasinnaasut tamaasa

Workshop: Civilsamfund

Hvilken rettighed?	Hvad er problemet?	Hvordan løser vi (noget af) problemet?	Hvornår føler vi, at vi er i mål?	Hvem skal bidrage til, at vi opnår målet?
[Gruppens tema, som allerede fastsat] "Nothing about us without us!"	[Beskrivelse af det konkrete problemområde, hvor der ønskes fremgang] Mangel på struktureret understøttelse af civilsamfundet	[Forslag til initiativer, der kan bidrage til gennemførelse]	[Klare handlinger, produkter eller statistiske benchmarks udpeges som indikator for opfyldelse]	[Offentlige myndigheder, civilsamfundsorganisationer mv.]
Forpligtelse til at understøtte civilsamfundet Mangel på struktureret understøttelse af civilsamfundet <ul style="list-style-type: none"> - Forringelse af demokratiet og manglende inddragelse i politiske processer - Ensomhed og ingen initiativer - Ingen rådgivning til personer med handicap - Overbelastning og udbrændthed blandt ildsjæle 	Foreningsarbejde kræver ressourcer. Der mangler både ressourcer til at sikre kontinuerligt politisk arbejde og til at skabe gode rammer og strukturer for frivillighed	Sikre et fast sekretariat til at understøtte handicapforeningernes arbejde. Sekretariatet kan evt. dele kompetencer med andre civilsamfundsorganisationer: jurister, fagpersoner, sekretæere. <ul style="list-style-type: none"> - Synergier med andre foreninger Et dilemma kan være, at rettighedsorganisationer skal være uafhængige, så midler fra eks. staten understøtter arbejdet uden at påvirke det. Det kan evt. løses ved at sikre foreningerne faste tips- og lottomidler så man ikke skal søge hvert år. Og at handicapforeninger har samme adgang til støtte som sportsforeninger.	Når vi har stærke uafhængige foreninger, hvor de frivillige kræfter og bestyrelsesmedlemmer får den understøttelse de har behov for til at sikre et kontinuerligt politisk og socialt arbejde.	Det offentlig skal stille en bygning til rådighed og uafhængige midler til et fælles sekretariat. En paraply af virksomheder som kunne bidrage med økonomiske midler eller kompetencer: eks. it-løsninger, pro-bona arbejde fra eks. Jurister m.m.
Forpligtelse til at understøtte civilsamfundet	Foreningerne har ikke medlemmer nok og der er ikke stor nok udbredelse af den viden og rådgivning de kan give.	Folder og viden om foreningerne som ligger hos socialforvaltningen/læger/Majoriaq. En fælles vidensplatform/bank på Sullisivik. Nedbryde tabuer om handicap, så det bliver attraktivt at være med i handicapforeningerne.	Socialforvaltningen/videnpersoner deler folderne viden fra handicaporganisationerne ud, hver gang de møder en person med et handicap. At personer med handicap ikke skammer sig over deres handicap, og har overskud og lyst til at blive en del af foreningerne.	Fagpersoner, læger, videnspersoner kan bidrage med at udbrede viden om de forskellige foreninger til de rigtige personer.

Workshop: Peqatigiiffilerineq

Pisinnaatitaaffik sorleq?	una ajornar-torsiutaava?	Ajornartorsiutip (ilaa) qanoq aaqqissavarput?	Qaqugu anguniagaq angusutut misigissaagut?	Anguniakkatta angunissaanut kina tapeeqataassava?
[Eqimattami sammisaq, aalajangerneqareerpoq]	[Ajornartorsiorfimmik siuariartoriusussatut kissaatigineqartumik nassuiaaneq]	[Suliniutinut, naammassinninnissamut tapeeqataasinnaasunut siunnersuutit]	[Iliuutsit, pilersitat imaluunniit kisitsisitigut benchmark-it ersarissut piviusunngortitsinissamut uuttuutitut toqqarneqassapput]	[Pisortani oqartussat, inuiaqatigiinni kattuffiit il.il.]
Civilsamfund Inuiaqatigiinni inuuneq Peqatigiiffilerineq	Peqatigiiffimmik ingerlatsiniarnermi aporfiit: 1. Nammineq piumassutsimik sulineq amigaataajartorpoq 2. Kommunit tapersersuinnginnerat	1. Peqatigiiffilerinermi ataqatigiissaarineq pingaaruteqarpoq 2. Nammineq piumassutsimik sulinerup qaffassarnissaa, kajungernartuutinnissaa 3. Pikkoriffiit tamaasa atorluarnissaat pingaaruteqarpoq 4. kommunit tapersersuinerunerat	1. Najukkami ataatsimiititaliap akuutinneqarnerunerisigut siuarsaaneq 2. Peqatigiiffiit aningaasatigut aqutsilluernerisigut 3. peqatigiiffiit avitseqatigiinnerunerisigut 4. Peqatigiiffiit ingerlalluartut ingerlalluannginnerusunik siunnersuillutik/ilisimasanik avitseqatigiillutik.	Qinikkat akuunerunissaat Qarasaasiagut attaveqatigiinnikkut Kajumissutsimik sulinerup saqqummilaartinneqarnerisigut (facebook) Kommunit tapersersuinerunerat fritidsforvaltninget qanilaarnerusumik sullissisoq.

Workshop: Uddannelse

Hvilken rettighed?	Hvad er problemet?	Hvordan løser vi (noget af) problemet?	Hvornår føler vi, at vi er i mål?	Hvem skal bidrage til, at vi opnår målet?
[Gruppens tema, som allerede fastsat] Retten til uddannelse	[Beskrivelse af det konkrete problemområde, hvor der ønskes fremgang] Mindske mobning	[Forslag til initiativer, der kan bidrage til gennemførelse] Tale med børn i folkskolen om fællesskab og mangfoldighed. Synliggør hensynet til mennesker med handicap for både lærerne, børn og forældre.	[Klare handlinger, produkter eller statistiske benchmarks udpeges som indikator for opfyldelse] Værktøjer til inklusion er blevet udviklet Trivsel blandt børn og unge med handicap er blevet bedre Antimobbe strategi Trivselsundersøgelser kan bruges til at måle fremskridt. Frafald blandt børn med handicap kan måles	[Offentlige myndigheder, civilsamfundsorganisationer mv.]
Retten til uddannelse	Manglende forståelse for handicap i uddannelsessystemet	Bedre oplysning under læreuddannelsen. Lærere skal være bedre rustet til at opdage og genkende børn med handicap og særlige behov. Værktøjer til at skabe inklusion Bedre screening Tidligere udredning	Specialområdet er blevet løftet. Fx. Vil evalueringer på det pædagogiske område kunne bruges til at måle om det sker. Overgangene mellem børnehave og grundskole og grundskole og ungdomsuddannelse er blevet bedre. Det forudsætter en bedre kommunikation på tværs af instanser	Uddannelsesmyndighederne, læreuddannelsen, skolerne (alle – fx. Forældre til børn i uddannelsessystemet)
Retten til uddannelse	Døve, hørehæmmede og personer med nedsat syn mangler støtte foranstaltninger	Kommunerne skal bevilge hjælpemidler Mere viden/faglighed hos de personer som skal bevilge og vejlede om hjælpemidler Bevilgning af tolke	Indsamling af statistik på hvor mange personer med sensoriske handicap som har en uddannelse.	Alle tværfaglighed. Forældre samarbejde

Retten til uddannelse	Personer med handicap som har en uddannelse og/eller som er under uddannelse mødes ikke. Det betyder at alle føler sig alene.	Der er startet en organisation, den er i udvikling.	Mere viden, pegen og et fællessyn	Støtte fra familien, motivation og faglighed der skubber borgere med handicap videre. fællessyn
Retten til uddannelse	Manglende støtte og hjælp under uddannelse	Digitale værktøjer, kurser og uddannelse til fagpersoner	Tilpasse undervisningsmateriale til den enkelte	Ilinnisiorik/uddannelsesstyrelsen Personlige succes historier bør være i fokus.
Retten til uddannelse	Mangler viden og hjælpemidler	Specialenhed der kan være faglige /vejlede	Tilpasse lovgivningen til behovet	Offentlige myndigheder
Retten til uddannelse	aftaburisering	Fortælle den gode historie. Vise at trods handicap kan man på lige fod med alle andre gennemføre uddannelse	Ved offentligt at vise små film/indslag (se unge forskere) Internet kan bruges meget mere i dag.	Det nationale vejledningscenter
Retten til uddannelse	Manglende hjælp og støtte under uddannelsen - Manglende ressourcepersoner - Langsom sagsbehandling	Tidlig indsats . undervisningsværktøjer til ordblinde eller generelt til alle	Implementering af lovgivningne	Flere kurser og uddannelser til fagpersoner Flere informationer om handicap

Workshop - Ilinniartitaaneq

Pisinnaatitaaffik sorleq?	una ajornar-torsiutaava?	Ajornartorsiutip (ilaa) qanoq aaqqissavarput?	Qaqugu anguniagaq angusutut misigissaagut?	Anguniakkatta angunissaanut kina tapeeqataassava?
[Eqimattami sammisaq, aalajangerneqareerpoq]	[Ajornartorsiorfimmik siuariartoriusussatut kissaatigineqartumik nassuiaaneq]	[Suliniutinut, naammassinninnissamut tapeeqataasinnaasunut siunnersuutit]	[Iliuutsit, pilersitat imaluunniit kisitsisitigut benchmark-it ersarissut piviusunngortitsinissamut uuttuutitut toqqarneqassapput]	[Pisortani oqartussat, inuiaqatigiinni kattuffiit il.il.]
Ilinniagaqarsinnaatitaaneq	Specialklassit karaktereqarneq ajorput soraarummeernerminni. Aporfinngortartumik	Karakteriliisarneq tulluussarlugu Piginnaasat aallaavigalugit		
	"Målgruppe 11" Inissiineq autismeqartunut angerlarsimaffiup avataanut tulluurtumik peqanngilaq	Tulluurtumik inissiisarnep nalmassarnissaa		
	Tappiitsup isigiarsuttullu atuarfeqarfinni ilinniarfeqarfinni tapersersugaanngillat, namminneq ujartuisariaqartarput	Aqqutissiuisoqartalernissaa pisariaqarpoq		

Workshop – Pigiliutiinnakkanik isummertarnerit paqumisunnerlu

Negativ effekt	Konkret løsning		Negativ effekt	Konkret løsning
Unge med autisme og ADHD	Ataatsimut ornittakkat amingaataapput		Niaqulaartoq	Oqaaseq atorunnaartariaqarpoq
Specielklasse pequtaalluni	Siunissaa karakterit amingaatigilissavai		Sind, psyke, mentalt	Kalaalliset taaguuteqalertariaqarput, oqaasertalertariaqarput (ordbog)
Handleplan ukiut tamaasa	Ilaatigut akuttuallaamik suliarineqartarput		Naqinnernik ilisarinnissinnaannginneq	ilisimaneqarnerusariaqarpoq
Meeqqerivik Atuarfik ilaalu	Ilinniarnermi ilinniakkamut ilinniartitaanermik ilaasarnissaa		Nivattarneq, inuit aqputaat	Inuit aqputaat atoruminarnerusariaqarput
Meeqqerivimmi nalilersuisarneq	Sulisut ilisimasaqarnissaat, siusinaartumik iliuseqarnissamut		Piaartumik ikiorserneqartarnissaat	Sullissisut suliasartik sukkanerumik ingerlattariaqarpaat
Diagnose	Sukkanerumik ingerlanneqartalissasoq.			
Tværfaglig				
Matu ataaseq saaffissaq				
diagnose ADHD Autisme	Qallunaatuinnaapput, nutserneqartuaannartusspput paasisutissat. Tunniussineq ajorput, angajoqqaajunerlunnertut naliligaasarneq			
Pisortanut saaffiginnissutit paatsuuganartut	Ammanerumik sullissisoqarnissaq pineqartoq peqatigalugu			
	Sullissisup kinaassusersiorpalugani sullissisarnissaa			

Workshop – Fordomme og tabuer

Negativ effekt	Konkret løsning		Negativ effekt	Konkret løsning
Uddannelse	Flere hjælpemidler Mere forståelse fra embedsfolk Kontakt den handicappede end at snakke om dem. Tilpasse tid den studerende end at den studerende skal tilpasse sig til systemet. Uddannelsesinstitutioner tilpasser sig og forbereder til at tilbyde de rette hjælpeforanstaltninger		Sociale mangel (online)	Fri data (online)
For lidt handicapforståelse	Intern oplysning om FN's verdensmål Handicapdræts strategi Psykisk og fysisk handicap		Social samvær døve	Bevilling til socialt samvær skal gives. Undgår ensomhed og følgeproblemer
Hvornår er det et handicap, hvornår er det et funktionsnedsættelse	Bedre rådgivning, hvilke lovgivning hører det under?		Ci..	Skab forældreforening Ci- børn (er det forkortelse for Cochlear Implant?)
Mangel af hjælp til nærmeste pårørende og fx. Mand, kone og børn, både kort og langsigtet	<ul style="list-style-type: none"> • Udarbejdelse af servicelov iht. Grønlandske forhold • Inddragelse af alle relevante parter mht. Mainstreaming af handicaplov 		Handicapforståelse I samfundet, fritidslivet og idrætten	Grønlands Idrætsforbund udarbejder indsatser.
Mangel på viden om handicap og dennes effekt hos den ramte pårørende og arbejdsplads	Bedre viden til alle Bedre råd og vejledning Bedre hjælp og støtte i tide (og med pil op til første celled tekst)		Ikke alle foreninger under special	Hvor kompetence udvikling af frivillig er i fokus i forhold til hvordan man bliver/er
Mangel på samarbejde på tværs af sektorer	Et dørs princip Helhedsprincip/ helhedsorienteret indsats		Forbund er klar til at modtage personer med handicap	Mere åben for personer med handicap, og giver "adgang" til alle aktiviteter lige for alle. Kampagner om gode historier.
Tabu skam	Borgermøder. Dialog. Fællesskab. Tidlig indsats i folkeskolen		Sundhedsvæsenet	Fokus på god ledelse i samfundet, sundhedsvæsenet
Afviste ansøgninger omkring social samvær	Transparente beslutninger, begrund hvorfor, hvilke lovgiving, FN's konvention: ret til..		Sundhedsvæsenet	Opdatering i viden
			Sundhedsvæsenet	Kommunikation mellem afdelinger